

Nr 10/1970.

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y -
r e l s e s framställning till Ålands
landsting med förslag till landskapslag
om grunderna för skolsystemet.

Samhällsutvecklingen har överallt inverkat kraftigt på kulturarbete och utbildning. Arbetets förändrade karaktär ökar också behovet av väl utbildad arbetskraft. Därmed bör också utbildningsmöjligheterna ökas så att varje ung person kan få den utbildning som motsvarar hans utvecklingsmöjligheter. Det ständigt växande omfånget av mänskligt vetande leder till utvidgning av lärostoffet. Tiden för den grundläggande undervisningen håller på att förlängas i högt utvecklade länder utöver de nio år som uppställts som mål på kort sikt. Det har också visat sig att själva skolningens inriktning flyttas från direkt inlärn timer av ett bestämt lärostoff, som ändå blir inaktuellt under elevens verksamma tid, till att ge vissa grundläggande färdigheter och kunskaper samt studieteknik. Därmed avser man att väcka elevernas lust att kontinuerligt inhämta nya kunskaper för sin vidareutbildning. En tidig specialisering anses icke förenlig med en sådan målsättning. Grundskolan bör ge god allmänbildning och bör tillfredsställa de läroanstalters krav som baserar sin undervisning på grundskolan.

Det hittillsvarande skolsystemet har icke givit alla medborgare samma möjlighet till skolning av sina barn. Den nya skolan måste kunna ge envar elev samma yttre möjligheter till sådana studier som motsvarar hans förmåga.

I regeringspropositionen nr 44 till 1967 års riksdag redogöres utförligt för de moderna synpunkterna på grundskolningen. Som den mest brådskande åtgärden ansåg regeringen vara att det skapades en kommunal grundskola samt att utbildningen av ungdomen i läropliktsåldern blir avgiftsfri och erbjuder den nuvarande folkskolans sociala förmåner. Folkskola, medborgarskola och mellanskola borde sammansmältas till en nioårig grundskola, till vilken skulle anslutas även barnträdgårdar och förklasser. Gymnasiets förnyande lämnades till en särskild utredning.

Rikets s.k. ramlag, lagen om grunderna för skolsystemet av den 26 juli 1968 (FFS 467/68), tillkom sedermera på basen av regeringspropositionen. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1970.

Vid anpassningen av det nya skolsystemet på landskapet Ålands förhållanden har landskapsstyrelsen baserat sitt ställningstagande utom på den ovannämnda rikslagstiftningen även på erfarenheten från de olika skolplaneringar som varit aktuella i landskapet. Landskapets skolväsen måste naturligtvis med det snaraste bringas i paritet med

åtminstone medelstandarden i riket. Lokala avvikelser bör få förekomma, om de är ändamålsenliga, men inträdesfordringar och examina måste hållas likformiga i centrala ämnen med tanke på vidareutbildning och även med tanke på den flyttningsrörelse som existerar.

Enligt rikets ramlag är kommunernas skolväsen stommen i skolsystemet. Första regel är alltså att grundskolan inklusive dess högstadium skötes av kommunen eller kommunalförbund. Frågan om högstadiets anknytning till kommunerna eller dess infogande i landskapets direkta skolförvaltning har diskuterats rätt mycket på Åland och särskilt kan hänvisas till den hemställningsmotion som behandlades vårsessionen 1969 i landstinget. Många synpunkter talar för att högstadiet föres under ett enda skoldistrikt, bland annat den olösta kommunindelningsfrågan, befolkningsutvecklingen på landsbygden och därmed möjligheten att utnyttja de byggnader, som i första hand blir behövliga, men som i ett senare skede kunde visa sig för stora. Landskapsstyrelsen har ansett att en ekonomiskt riktig investering i skolbyggnader kan uppnås endast om högstadieskolorna förvaltas som en enhet, eller så att hela Åland bildar ett enda högstadiedistrikt. Detta distrikt skulle bygga det nödiga antalet skolor och ombesörja att eleverna fördelas på de tillgängliga skolorna på ett lämpligt sätt så att varje högstadieskola får ett för undervisningen tillräckligt antal elever.

Även då det gäller lärarkårens fördelning på de olika högstadieskolorna skulle enligt landskapsstyrelsens uppfattning ett ändamålsenligt utnyttjande av lärarkrafterna bäst uppnås, ifall lärarna i högstadiet har samma huvudman.

En minoritet av landskapsstyrelsen anser att de nuvarande arbetsområdena kunde fortbestå och ny distriktsindelning lämnas till kommunernas avgörande, vunnit understöd.

I frågan om huvudmannaskapet för högstadieskolan har landskapsstyrelsen inhämtat kommunernas, folkskolinspektörernas, Ålands lärarförnings och lärarkollegiets vid Ålands lyceum utlåtanden. Av dessa framgår att åtta av landskapets kommuner anser att förvaltningen av grundskolans högstadium kunde föras på kommunerna, medan åtta kommuner anser att landskapet kunde vara huvudman för högstadieskolorna. Landskapets folkskolinspektör har för sin del föreslagit kommunerna som huvudman. Däremot har folkskolinspektören i Mariehamn, Ålands lärarförening och lärarkollegiet vid Ålands lyceum ansett att landskapet borde förvalta högstadiet, medan förvaltningen av låg- och mellanstadiet skulle handhas av kommunerna.

Landskapsstyrelsen anser det väsentligt, att den naturliga kontakten mellan den obligatoriska skolan i dess helhet och kommunernas medlemmar bibehålles. Detta vore motiverat med beaktande av skolans primära funktion som skola och utnyttjandet av dess resurser för förverkligandet av allmänna kulturella och samhälleliga aktiviteter. Om högstadiet överfördes på landskapet skulle detta dessutom innebära att kommunerna avhänder sig en primär uppgift och att deras möjligheter att påverka de ekonomiska avgörandena inom den ifrågavarande sektorn starkt skulle beskäras.

Med hänsyn till det sagda och till det interkommunala samarbete som är under uppbyggnad i landskapet har landskapsstyrelsen beslutat, att stadgandena om huvudmannaskapet skall utformas så att hela grundskolan skulle bli en kommunal angelägenhet. Inom landskapsstyrelsen har dock den åsikten hävdats att ett snabbt förverkligande av det nya skolsystemet och åstadkommandet av en enhetlig utbildning på högstadienivå för alla åländska barn, lättare kunde genomföras om landskapet står som huvudman för högstadieskolan.

Även språkundervisningen har varit föremål för remissyttranden. Lagberedningsbyrån hade utarbetat tvenne alternativa lösningar; A) enligt vilken engelska språket såsom obligatoriskt skulle införas från årskurs 3 och ett andra främmande språk som tillvalsämne från årskurs 6 alternativt 5; och B) enligt vilken varken det obligatoriska språket eller det valbara skulle fastställas i lagen utan lämnas till kommunernas avgörande. Av kommunerna har tio förordat A- och sex B-alternativet. Folkskolinspektören och Ålands lärarförening har föreslagit alternativ A), medan folkskolinspektören i Mariehamn och lärarkollegiet vid Ålands lyceum omfattat alternativ B).

Med hänsyn till att språkundervisningen borde bli enhetlig redan från låg- och mellanstadiet oberoende av skolornas huvudman har landskapsstyrelsen ansett att lagen skulle utformas i överensstämmelse med alternativ A). Angående utformningen av språkparagraferna redogöres närmare i detaljmotiveringen.

Beträffande existerande distrikt för experimentgrundskolan i norra Ålands distrikt verkar föreliggande lagförslag icke hindrande för en fortsatt verksamhet åtminstone tills grundskolan i sin helhet genomförts i övriga delar av Åland eller till den 1 augusti 1980.

Detaljmotivering.

1 kap.

Skolsystemet.

Stadgandena i 1 § innehåller en allmän målsättning för skolsystemets utveckling. Däri stadgas nämligen att skolorna oberoende av huvudman skall samordnas och utvecklas enligt enhetsskoleprincipen. Därmed avses att undervisningen för alla barn i grundskolan skall vara gemensam och av samma innehåll för alla elever, med undantag för vissa differentierade lärokurser och ämnen, samt att eleverna bereds samma ekonomiska studiemöjligheter och rätt till fortbildning.

Förutom landskapets och kommunala skolor skulle med landskapsstyrelsens tillstånd även andra samfunds skolor kunna infogas i skolsystemet. Sådana skolor är exempelvis särskolor och barnträdgårdar.

En av huvudfrågorna i föreliggande lagförslag har såsom i den allmänna motiveringen nämnts varit huruvida grundskolans högstadium skulle förvaltas av landskapet, medan låg- och mellanstadiets huvudman skulle vara kommunen. Efter omröstning hade landskapsstyrelsen stannat för att även högstadiet skulle bli kommunalt men har det oaktat enligt 3 § gjort det möjligt för landskapet, att för experimentverksamhet eller för annat särskilt ändamål upprätthålla skola som motsvarar grundskolan.

2 kap.

Grundskolan.

Grundskolan, som består av nio årskurser, skulle vara uppdelad på tre stadier, lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet, ettvarit omfattande tre årskurser. Denna uppdelning, som skiljer sig från rikets uppdelning i endast låg- och högstadium, motiveras av att läroämnena och undervisning grupperas enligt dessa stadier. Motsvarande uppdelning har även genomförts i Sverige.

Landskapsstyrelsen föreslår också att benämningen "årskurs" skulle användas i stället för det i rikets ramlag använda "årsklass".

Den egentliga folkskolan, medborgarskolan och mellanskolan vid Ålands lyceum skulle genom skolreformen sammanföras till en nioårig enhetlig grundskola. Angående mellanskolans upphörande skulle dock stadgas särskilt.

Beträffande läroplanen finnes redan ett väsentligt grundmaterial samlat i den läroplan, som experimentskolan för norra Ålands kommuner arbetar efter. Denna läroplan grundar sig på den redan genomförda svenska grundskolan med hänsyn tagen till våra särskilda förhål-

landen. De olika läroämnena är i huvudsak desamma som för medborgarskolan och folkskolan. Beträffande språkundervisningen säges i den redan nämnda regeringspropositionen bl.a. följande: "Kunskapen i främmande språk har som en följd av vidgat internationellt samarbete fått en synnerligen stor betydelse. För att kunna hålla sig på nivå med den internationella utvecklingen måste invånarna i små länder förvärva språkkunskap. I vårt land är denna kunskap av speciell betydelse även då det gäller att upprätthålla reguljära förbindelser och inhämta kunskaper, som är nödvändiga för det dagliga arbetet. Medan kunskap i främmande språk hittills ansetts behövt närmast endast för dem som har för avsikt att bedriva högskolestudier, har den numera börjat betraktas såsom nödvändig för envar. Därför har i de flesta högt utvecklade länder möjlighet att läsa främmande språk införlivats med den egentliga grundläggande utbildningen, även om alla inte erhåller likartad eller lika omfattande språkundervisning. Då man även i vårt land börjat införa främmande språk i den egentliga folkskolans och medborgarskolans samt seminariernas och yrkesskolornas läroplaner är detta ett utslag av sagda utveckling på samma sätt som föräldrarnas strävan att bereda sina barn skolgång i läroverk, där ju undervisning i språk utgör ett av de viktigaste och mest typiska inslagen!"

Undervisningen i språk i grundskolan, både dess hög- och lågstadium, och oberoende av vem som administrerar de olika skolorna är uteslutande en kommunal angelägenhet enligt 35 § 3 mom. självstyrelselagen, som stadgar: "Utan vederbörande kommuns samtycke må ej undervisning i annat språk än svenska meddelas i folkskola, som underhålles eller åtnjuter understöd av staten eller kommun." Lagtexten måste därför ges en form, som överensstämmer med lagstiftningsrätten på området. Principen om att tvenne främmande språk skall kunna läras borde också på Åland bibehållas.

Då det kan förmodas, att kommunernas fullmäktige genomgående godkänner endast ett gemensamt språk som obligatoriskt, har landskapsstyrelsen ansett att detta språk borde vara engelska. Från undervisningen i det gemensamma språket, det första främmande språket, kunde befrielse beviljas endast på synnerliga skäl. Undervisningen skulle i första hand begynna i tredje årskursen av lågstadiet, men även kunna vidtaga tidigare, ifall detta visar sig lämpligt.

Det andra främmande språket skulle enligt landskapsstyrelsens uppfattning vara ett valbart ämne. Valbarheten skulle begränsas till finska, tyska, franska eller ryska och elev skulle i allmänhet välja från årskurs 7 antingen ett av dessa språk eller ett annat ämne. Landskapsstyrelsen har dessutom ansett att undervisningen i finska

språket som tillvalsämne skulle inledas med årskurs 5. Om någon kommun önskar koncentrera undervisningen i mellanstadiet till årskurs 6 skulle detta vara möjligt efter det att kommunen erhållit landskapsstyrelsens tillstånd härför. Även andra alternativ har diskuterats i denna fråga. Undervisningen i finska som tillvalsämne i mellanstadiet skulle närmast vara avsedd för de elever, som ämnar fortsätta till gymnasiet, medan från årskurs 7 vilket som helst av de valbara språken står till förfogande.

Läroplan och lärokurser samt anvisningar för undervisningen (didaktiska anvisningar) skulle utfärdas av landskapsstyrelsen. Genom landskapsförordning skulle dessutom stadgas närmare om ämnesfördelningen och om andra tillvalsämnen.

3 kap.

Förvaltningen.

Den allmänna ledningen och tillsynen över det kommunala skolväsendet skulle ankomma på landskapsstyrelsen, som i denna uppgift biträdades av den avdelning som handlägger skolärenden.

För kommunens skolförvaltning skulle finnas en skolnämnd, i vilken ingår representanter för lärarkåren. Dessutom skulle i kommunen finnas en skolsekreterare och för det kommunalförbund som förvaltar högstadiet en skoldirektör. Den pedagogiska ledning som finns förutsatt i 11 § av rikets ramlag kunde enligt landskapsstyrelsens uppfattning inrymmas i den skolavdelning som planeras i samband med förvaltningsreformen.

För varje särskild grundskola skulle tillsättas ett grundskolråd, som bland annat ersätter läroverkens föräldraråd. Grundskolrådet skulle ha till uppgift att verka som samarbetsorgan mellan föräldrar, lärare och elever. Elevrepresentanterna, vilka förutsättes ingå i grundskolrådet för högstadieskolan, skulle i motsats till vad som gäller i riket ha rösträtt och således vara likvärdiga med de övriga ledamöterna. Angående elevrepresentationen skulle stadgas i landskapsförordning. Landskapsstyrelsen förutsätter att antalet elevrepresentanter icke skulle överstiga antalet lärarrepresentanter i grundskolrådet.

Upprätthållandet av högstadiet förutsätter samarbete mellan kommunerna men även då det gäller låg- och mellanstadiet skulle ett sådant samarbete kunna ske. För att underlätta samarbetet föreslår landskapsstyrelsen att de i landskapslagen om samarbete mellan kommuner ingående bestämmelserna angående högsta eller lägsta röstetal icke skulle gälla kommunalt samarbete för grundskolan. Landskapsstyrelsen skulle ha befogenhet att ålägga kommunerna samarbete och att,

-7-

då särskilda skäl det påkallar, även mot kommunernas vilja fastställa grunderna och villkoren för samarbetet.

4 kap.

Införandet av grundskolan.

Genomförandet av grundskolan skulle i envar kommun ske enligt en av kommunens fullmäktige fastställd grundskolplan. Denna plan skulle i första hand uppgöras av en av fullmäktige före utgången av innevarande år tillsatt skolplaneringskommission. För högstadieskolorna skulle finnas en planeringskommission bestående av en representant för varje kommun.

Med uppgift att samordna de olika kommunernas och högstadieskolektets skolplaner skulle landskapsstyrelsen tillsätta en skolplaneringsnämnd. Den av nämnden uppgjorda verkställighetsplanen skulle fastställas av landskapsstyrelsen efter kommunernas och planeringsrådets hörande. Utgångspunkt för verkställighetsplanen skulle vara att skolreformen skall vara genomförd senast den 1 augusti 1980.

5 kap.

Landskapsunderstöd.

Bestämmelser om statsunderstöd för grundskolan ingår i rikets ramlag i 24-27 §§. Då landskapet i huvudsak är bundet av dessa stadganden i fråga om landskapsunderstöd och då man genom en direkt hänvisning till dessa bestämmelser kunde undvika onödiga ändringar av föreliggande lagförslag, har landskapsstyrelsen ansett det ändamålsenligt att upptaga bestämmelserna om landskapsunderstöd som "blankettstadganden". Detta skulle dock icke hindra landskapsstyrelsen att av särskilda orsaker göra avvikelser från rikets bestämmelser i den ordning som i 29 § 2 mom. självstyrelselagen förutsättes. Sådana avvikelser motiveras även av att i rikets ramlag direkt hänvisas till skärgårdsförhållanden. Landskapsstyrelsen har dock ansett att det för vår del skulle vara tillräckligt med formuleringen av 29 § av detta lagförslag.

6 kap.

Särskilda stadganden.

Genomförandet av skolreformen enligt denna lag förutsätter bland annat ändring av landskapslagen om Ålands lyceum. Landskapsstyrelsen avser att ge skolplaneringsnämnden i uppdrag att utarbeta närmare förslag till hur mellanskolan skall inlemmas i grundskolan samt till hur gymnasiet och landskapets fackskolor skall samordnas med den kommunala grundskolan.

Med hänvisning till det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsam förelägga landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g
om grunderna för skolsystemet.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Skolsystemet.

1 §.

Skolsystemet i landskapet skall utvecklas och skolorna samordnas enligt enhetsskoleprincipen. I skolsystemet ingår kommunala skolor och av landskapet upprätthållna skolor samt i särskilda fall med landskapsstyrelsens tillstånd av andra samfund upprätthållna skolor.

2 §.

Det kommunala skolväsendet omfattar en för läropliktiga avsedd grundskola, till vilken må anslutas förskola samt i särskilda fall fackliga läroanstalter.

Landskapet upprätthåller gymnasium och fackliga läroanstalter, vilka ansluter sig till det kommunala skolväsendet.

Kommunal grundskola må i särskilda fall med landskapsstyrelsens tillstånd ersättas av skola, som upprätthålles av annan än kommunen.

3 §.

Landskapet må för experimentverksamhet eller för annat särskilt ändamål upprätthålla skola, som motsvarar grundskola.

4 §.

Undervisningen i gymnasium och facklig läroanstalt bygger på grundskolans lärokurs, såvida i lag eller förordning icke annorlunda är stadgat.

I fråga om förskola, gymnasium och facklig läroanstalt ävensom i fråga om skola, som ersätter kommunal grundskola, gäller med i denna lag stadgade undantag vad om dem i lag är särskilt stadgat.

2 kap.

Grundskolan.

5 §.

I grundskolan, som omfattar nio årskurser, meddelas en allmän grundutbildning. Grundskolan ersätter den egentliga folkskolan, medborgarskolan och mellanskolan.

Grundskolan är uppdelad på ett lågstadium, ett mellanstadium och ett högstadium, vart och ett omfattande tre årskurser.

På lågstadiet och mellanstadiet är läroämnena och lärokurser i huvudsak gemensamma för alla elever. I högstadiets arbetsplan ingår obligatoriska ämnena, delvis med alternativa kurser av olika omfatt-

ning samt med tillvalsämnen.

I grundskolan må ingå specialskolor och specialklasser.

Grundskolan är i 35 § 3 mom. självstyrelselagen för Åland avsedd folkskola.

6 §.

Läroplan med lärokurser samt anvisningar för undervisningen utfärdas av landskapsstyrelsen. Angående undervisningsgrupper stadgas i landskapsförordning.

7 §.

Undervisningsämnena är svenska, matematik, religionskunskap, samhälls- och medborgarkunskap, historia, geografi, hembygdskunskap, naturkunskap, biologi, fysik och kemi samt musik, teckning, slöjd, hemkunskap och gymnastik, ävensom andra språk på sätt i 8 § stadgas.

I anslutning till skolans yrkesorientering må ordnas undervisning i till näringslivet anslutna läroämnen jämte praktik på arbetsplatser. Tid för studiehandledning må ingå i läroplanen.

8 §.

Engelska språket ingår som obligatoriskt undervisningsämne från lågstadiet. Finska språket är valbart undervisningsämne (tillvalsämne) från årskurs fem. Om skäl därtill är, må landskapsstyrelsen dock på framställning medge kommun rätt att införa finska språket som tillvalsämne först från årskurs sex. Språkundervisning såsom tillvalsämne kan dessutom anordnas från årskurs sju i finska, tyska, franska eller ryska språket.

Om undervisning i annat språk än svenska gäller dessutom vad i 35 § 3 mom. självstyrelselagen för Åland är stadgat.

9 §.

Av synnerliga skäl må elev befrias från deltagande i undervisning i visst obligatoriskt ämne. Härvid skall för honom anordnas undervisning i något annat ämne under motsvarande antal veckotimmar.

10 §.

Närmare bestämmelser om ämnesfördelningen och om andra tillvalsämnen utfärdas genom landskapsförordning.

11 §.

Är minst fem elever med stöd av religionsfrihetslagen befriade från skolans undervisning i religionskunskap och erhåller de icke motsvarande undervisning utom skolan, skall för dem ordnas undervisning i religionernas historia och sedelära.

Tillhör minst fem från skolans undervisning i religionskunskap befriade elever samma trosbekännelse, och yrkar deras vårdnadshavare på undervisning för dem enligt deras trosbekännelse skall skolan ordna sådan undervisning för dem.

12 §.

Vårdnadshavare äger besluta om elevs val av alternativa kurser och tillvalsämnen, sedan vårdnadshavaren delgivits skolans bedömning av elevens förutsättningar för olika studiealternativ. Anses det med hänsyn till elevens framsteg befogat, må skolan utbyta kurs eller läroämne, som valts.

13 §.

Såframt i denna lag icke annat stadgas, gäller om grundskolan i tillämpliga delar vad om folkskola är föreskrivet. Härvid tillämpas beträffande grundskolans låg- och mellanstadium stadgandena angående den egentliga folkskolan, i fråga om grundskolans högstadium stadgandena angående medborgarskolan och till folkskola ansluten mellanskola samt om specialskolor och specialklasser motsvarande bestämmelser för dessa.

Beträffande läroplikten och fullgörandet av den gäller vad därom i landskapets folkskollag är stadgat likväl så, att i grundskol-distrikt bosatt läropliktigt barn skall besöka grundskola, i fall barnet icke erhåller motsvarande undervisning på annat sätt. Om läropliktigt barns rätt att bli intagen i annan än det egna distriktets grundskola stadgas genom landskapsförordning.

14 §.

Om tjänsteinnehavarnas i grundskolan avlöning, pensioner och familjepensioner stadgas särskilt.

Gemensamma tjänster för grundskolan och gymnasiet må inrättas i enlighet med vad därom särskilt stadgas.

3 kap.

Förvaltningen.

15 §.

Den allmänna ledningen av och tillsynen över grundskolan samt övervakningen av denna lags verkställighet ankommer på landskapsstyrelsen till de delar övervakningen icke enligt självstyrelselagen är förbehållen rikets myndigheter.

16 §.

Kommun åligger att inrätta och upprätthålla grundskola för sitt område och att verka för skolväsendets utveckling. Denna skyldighet må kommun uppfylla även i samarbete med andra kommuner eller i undantagsfall genom andra än kommunala skolor.

För i 1 mom. nämnt samarbete må kommunerna överenskomma om röstfördelning enligt andra än i landskapslagen om samarbete mellan kommuner stadgade grunder.

17 §.

Landskapsstyrelsen må ålägga två eller flera kommuner att sam-

arbета för att upprätthålla gemensam grundskola. Kan kommunerna icke enas om grunderna för samarbetet eller prövar landskapsstyrelsen särskilda skäl föreligga för ändring av gällande samarbetsvillkor, må landskapsstyrelsen efter kommunernas hörande fastställa ändrade grunder.

18 §.

Beträffande distriktsindelning för grundskolans låg- och mellanstadium gäller i tillämpliga delar vad i landskapets folkskollag är stadgat. För grundskolans högstadium bildar dock hela landskapet ett distrikt.

19 §.

För det kommunala skolväsendet skall skolstadga utarbetas. Om uppgörande, godkännande, underställande och fastställelse samt om ändring av skolstadga gäller vad om folkskolstadga är föreskrivet.

20 §.

För kommunens skolförvaltning finnes en skolnämnd. Till medlemmar i skolnämnden utser kommunens fullmäktige för den mandattid som gäller för fullmäktige minst sex och högst tolv medlemmar, av vilka högst två skall tillhöra lärarkåren vid kommunens skolor. En av medlemmarna utses samtidigt till ordförande och en till viceordförande. Därtill må fullmäktige till medlemmar utse sakkunniga, vilka har yttrande- men icke rösträtt i skolnämnden.

Då grundskola inrättas, upphör folkskolnämndens och folkskoldirektionernas verksamhet.

21 §.

Skolnämnd leder och övervakar de kommunala skolornas verksamhet och skall verka för skolväsendets utveckling. Skolnämnden handhar de uppgifter som skulle ankomma på folkskolnämnd och skoldirektion.

Finnes i kommunen skola, som ersätter grundskola, är denna underställd kommunens skolnämnd.

Om skolnämndens åligganden stadgas genom landskapsförordning. Angående sökande av ändring i dess beslut gäller vad därom i riket är stadgat.

22 §.

I kommun finnes en skolsekreterare, som biträder skolnämnden i fråga om övervakning av skolorna, beredning av ärenden och verkställighet av beslut. Tjänsten må vara gemensam för två eller flere kommuner. Omfattar kommun eller samarbetsområde mer än 6.000 invånare, må tjänsten inrättas som huvudtjänst. För det högstadiedistrikt varom stadgas i 18 § finnes en skoldirektörstjänst, som är huvudtjänst.

23 §.

Vid grundskola finnes ett grundskolråd, till vilket kommunens fullmäktige närmast bland elevernas föräldrar utser fem medlemmar för en tid som motsvarar fullmäktiges mandattid. Till grundskolrådet hör dessutom såsom medlemmar en eller två av lärarkåren inom sig valda representanter. I högstadieskola hör representanter för eleverna till rådet enligt vad i landskapsförordning närmare stadgas. Två eller flera grundskolor må ha gemensamt grundskolråd. Grundskolrådet har till uppgift att upprätthålla och främja förbindelserna mellan skolan och hemmen, att följa skolans verksamhet, att vid behov inkomma med förslag till skolans rektor, skolnämnden eller annan skolmyndighet samt att handha övriga uppgifter, som enligt landskapsförordning eller skolstadga ankommer på densamma. Om sökande av ändring i grundskolrådets beslut gäller vad där om i riket är stadgat.

Skolans rektor är sekreterare i grundskolrådet. Är grundskolrådet gemensamt för två eller flera grundskolor, bestämmer skolnämnden vilken grundskolas rektor, som är grundskolrådets sekreterare.

4 kap.

Införandet av grundskolan.

24 §.

För planering av grundskolans genomförande skall kommun före utgången av år 1970 tillsätta en skolplaneringskommission, i vilken kommunens lärarkår bör vara representerad. För planeringen av det högstadiedistrikt varom stadgas i 18 § skall kommunerna inom samma tid tillsätta en planeringskommission för högstadiet, bestående av en representant för varje kommun.

Då kommunens grundskola träder i verksamhet, indrages skolplaneringskommissionen och då högstadiedistriktet träder i verksamhet indrages planeringskommissionen för högstadiet.

25 §.

Kommun skall utarbeta en grundskolplan innehållande en utredning om de åtgärder som skall vidtagas för genomförandet av grundskolan och för utvecklandet av kommunens skolförhållanden i övrigt.

Planen bör uppgöras med beaktande av att de redan befintliga skolorna i mån av möjlighet skall utnyttjas för grundskolan. Av planen skall framgå huru låg- och mellanstadierna organiseras, vilka andra skolor jämte förskolor, som ingår i kommunens skolväsende, samt i vilken ordning och inom vilken tid organisationen genomföres.

I grundstadgan för det kommunalförbund som bildas för högstadiesdistriktet skall framgå hur högstadiet organiseras samt i vilken ordning och inom vilken tid organisationen skall genomföras.

26 §.

För planeringen av skolreformen i landskapet tillsätter landskapsstyrelsen en skolplaneringsnämnd.

27 §.

Skolplaneringsnämnden uppgör en verkställighetsplan, vilken, sedan kommunerna och planeringsrådet hörts, fastställs av landskapsstyrelsen. I verkställighetsplanen skall anges inom vilken tid varje kommun skall insända skolplanen för granskning och tidpunkten för grundskolans införande. I planen skall ingå uppgifter om behövliga samarbetsområden.

Verkställighetsplanen uppgöres så, att grundskolan införes i hela landskapet senast den 1 augusti 1980.

Landskapsstyrelsen må efter att ha hört vederbörande kommun ändra verkställighetsplan och av synnerliga skäl medge förlängning av däri utsatt tidsperiod.

Landskapsstyrelsen må bevilja kommun, vars skolplan granskats, tillstånd att införa grundskolan, innan verkställighetsplanen fastställts eller före däri utsatt tid.

28 §.

Kommun är skyldig att införa grundskolans lågstadium från den tidpunkt och i den ordning som landskapsstyrelsen bestämmer, varefter verksamheten utvidgas.

5 kap.

Landskapsunderstöd.

29 §.

För anskaffning av grundskolbyggnader och för grundförbättringar beviljar landskapsstyrelsen kommun bidrag och amorteringslån samt extra bidrag i enlighet med i riket gällande grunder för statsunderstöd för motsvarande ändamål med beaktande av landskapets avskilda läge och särförhållanden samt rådande prisläge och befolkningens särskilda levnadsbetingelser.

30 §.

Med beaktande av i 29 § nämnda grunder erhåller kommun landskapsbidrag för grundskolans driftskostnader.

6 kap.

Särskilda stadganden.

31 §.

Beträffande indragning av mellanskolan vid Ålands lyceum stadgas särskilt.

32 §.

För barns skolgång i främmande kommuns grundskola är barnets hemkommun skyldig att utgiva ersättning till den främmande kommunen i enlighet med av landskapsstyrelsen fastställda grunder. Dessa grunder skall fastställas så, att ersättningen skäligen motsvarar de faktiska tilläggskostnader som skolgången åsamkat den främmande kommunen.

33 §.

I främmande kommun hemmahörande barn, som vid grundskolans införande är elev i folkskola, som ombildas till kommunal grundskola, får fortsätta sin skolgång i sagda skola tills eleven genomgått grundskolan. Om den ersättning som skall erläggas för barnets skolgång gäller vad i 32 § är stadgat.

34 §.

Närmare stadganden angående verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas genom landskapsförordning.

Genom landskapsförordning utfärdas vid behov även stadganden om anordnande av experimentverksamhet, som är erforderlig för utvecklandet av i denna lag avsett skolsystem, och härvid må avvikelser ske från denna lags stadganden i fråga om grundskolans årskurser, läroämnen och läroplan.

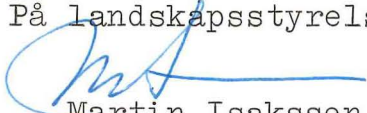
35 §.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1970.

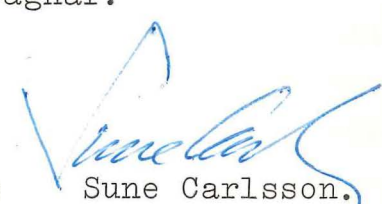
Mariehamn, den 9 mars 1970.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Martin Isaksson

Lagberedningssekreterare

Sune Carlsson.